

Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології та
кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ

Зростання масштабів і небезпеки корупції обумовлює необхідність глобальної реакції. Тому зазначену проблему потрібно вирішувати на міжнародному рівні спільними зусиллями. У цьому напрямі вже прийняті міжнародно-правові документи як універсального, так і регіонального характеру.

Першим глобальним документом стала Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 р. [1]. Для України документ набрав чинності з 01 січня 2010 р.

У преамбулі до Конвенції зазначається, що корупція вже не є локальною проблемою, а перетворилася на транснаціональне явище, яке впливає на суспільства й економіки всіх країн, що зумовлює винятково важливе значення міжнародного співробітництва в галузі запобігання корупції та контролю за нею.

Цілями Конвенції є сприяння вжиттю й посиленню заходів, спрямованих на більш ефективне й дієве запобігання корупції та боротьбу з нею; заохочення, сприяння та підтримка міжнародного співробітництва й технічної допомоги в запобіганні корупції та в боротьбі з нею, зокрема в поверненні активів; заохочення чесності, відповідальності й належного управління громадськими справами й державним майном.

Документ передбачив спеціальні заходи щодо запобігання корупції: створення в державах спеціального органу (органів) з протидії їй, прийняття Кодексів поведінки державних посадових осіб, створення належних систем державних закупівель та прозорості і звітності в управлінні державними фінансами, недопущення відмивання коштів.

У публічному секторі держави мають створювати,

підтримувати й зміцнювати такі системи приймання на роботу, набору, проходження служби, просування по службі та виходу у відставку державних службовців (інших державних посадових осіб), які ґрунтуються на принципах ефективності і прозорості та таких об'єктивних критеріях, як бездоганність роботи, справедливість і здібності; включають належні процедури підбору й підготовки кадрів для заняття державних посад; сприяють виплаті належної винагороди й установленню справедливих окладів з урахування економічного розвитку держави тощо. Також передбачені заходи стосовно судових органів та органів прокуратури.

У приватному секторі держави мають посилювати стандарти бухгалтерського обліку та аудиту.

Крім того, учасники Конвенції зобов'язалися криміналізувати окремі суспільно небезпечні діяння – підкуп національних державних посадових осіб, іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій, розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна державною посадовою особою, зловживання впливом, службовим становищем, підкуп у приватному секторі, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та ін.

Звернемо увагу, що розглянута Конвенція сформована з урахуванням багатосторонніх документів щодо запобігання корупції та боротьби з нею, у тому числі, Міжамериканської конвенції про боротьбу з корупцією, прийнятої Організацією американських держав 29 березня 1996 року, Конвенції про боротьбу з корупцією, яка зачіпає посадових осіб Європейських Співтовариств або посадових осіб держав-членів Європейського Союзу, прийнятої Радою Європейського Союзу 26 травня 1997 року, Конвенції про боротьбу з підкупом іноземних посадових осіб у міжнародних комерційних угодах, прийнятої Організацією економічного співробітництва та розвитку 21 листопада 1997 року, Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією, прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи 27 січня 1999 року, Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією, прийнятої Комітетом міністрів Ради Європи 4 листопада 1999 року, та Конвенції Африканського союзу про

недопущення корупції та боротьбу з нею, прийнятої главами держав й урядів Африканського союзу 12 липня 2003 року.

Отже, активізація регіонального співробітництва з протидії корупції обумовила прийняття міжнародних договорів у межах Ради Європи, Європейського Союзу, Африканського союзу, Організації американських держав, Організації економічного співробітництва та розвитку.

Розглянемо Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією [2] та Цивільну конвенцію про боротьбу з корупцією [3], які були прийняті Радою Європи у 1999 році. Учасниками цих документів можуть стати як європейські, так і неєвропейські держави.

Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією набула чинності для України з 01 березня 2010 року. У преамбулі до неї наголошується, що корупція загрожує правопорядку, демократії та правам людини, руйнує належне управління, чесність та соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку і загрожує стабільності демократичних інститутів і моральним засадам суспільства.

Відповідно до глави II «Заходи, яких необхідно вжити на національному рівні» держави зобов'язуються криміналізувати у вітчизняних законодавства корупційні злочини, передбачивши відповідальність за співучасть у їх вчиненні та відповідальність юридичних осіб. Документ також передбачив створення спеціальних органів з протидії корупції, належну підготовку їх співробітників та фінансування, а також захист тих, хто повідомляє про корупційні злочини, та свідків, які дають показання. Конвенція врегулювала питання міжнародного співробітництва, взаємної допомоги та екстрадиції.

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією набула чинності для України з 01 січня 2006 р. Метою документа є передбачення державами-учасниками у своєму внутрішньому законодавстві ефективних засобів правового захисту осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, з метою надання таким особам можливості захищати свої права та інтереси, включаючи можливість отримання компенсації за заподіяну шкоду.

Конвенція передбачила заходи, яких необхідно вжити на національному рівні, питання міжнародного співробітництва та контролю за виконанням документа. Закріплено право для осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок корупційних дій, на порушення судової справи з метою отримання компенсації за заподіяну шкоду, що може охоплювати матеріальні збитки, втрачену вигоду та немайнову шкоду. Передбачено строк позовної давності для компенсації шкоди не менше трьох років від дня, коли особа дізналася чи могла знати про її заподіяння або про здійснення корупційної дії та про особистість винної особи. Проте суд не розглядає позов після закінчення позовного строку тривалістю не менше десяти років від дня здійснення корупційної дії.

Контроль за виконанням положень Кримінальної та Цивільної конвенцій про боротьбу з корупцією здійснює Група держав проти корупції (ГРЕКО).

Зауважимо, що розглянуті конвенції є юридично обов'язковими документами. Вони передбачають заходи щодо запобігання та протидії корупції, криміналізації та забезпечення правопорядку, міжнародного співробітництва, повернення активів, надання допомоги та обміну інформацією.

На міжнародному та регіональних рівнях розробляють нові універсальні заходи з протидії корупції. Важливим є те, щоб кожна держава дотримувалася положень, що містяться в міжнародно-правових актах. Ми вважаємо за доцільне подальше проведення імплементації основних їх положень у вітчизняне законодавство України.

Список використаних джерел

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції: міжнар. док. від 31 жовтня 2003 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
2. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією: міжнар. док. від 27 січня 1999 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією: міжнар.

док. від 04 листопада 2003 р. // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. URL: [http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_102](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_102).

Ілляшенко Олексій Володимирович,
завідуючий відділом з питань дотримання
антикорупційного законодавства
Секретаріату Кабінету Міністрів України,
кандидат юридичних наук
Зарубей Вікторія Володимирівна,
професор кафедри досудового
розслідування Національної академії
внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ДЕЯКИХ НОРМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ» В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ

Одним із важливих питань, яке потребує постійної уваги під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії корупції є практичне, а не формальне відношення до застосування деяких норм та вимог Закону України «Про запобігання корупції» [1] з боку державних органів, які не є спеціальними суб'єктами у сфері протидії корупції або правоохоронними органами.

Так, відповідно до статті 22 Закону України «Про запобігання корупції» (далі – Закон) особам, зазначеним у частині першій статті 3 цього Закону, забороняється використовувати свої службові повноваження або своє становище та пов'язані з цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Стаття 23 Закону передбачає наступне:

1. Особам, зазначеним у пунктах 1, 2 частини першої статті 3 цього Закону, забороняється безпосередньо або через інших осіб вимагати, просити, одержувати подарунки для себе чи близьких їм осіб від юридичних або фізичних осіб:

1) у зв'язку із здійсненням такими особами діяльності,